

L'Eix Transversal com a metàfora

El final d'aquest any coincidirà amb l'obertura de l'Eix Transversal que enllaçarà, per fi, Lleida i Girona i les terres i la gent dels seus entorns respectius. Les conseqüències d'aquest fet són, avui per avui, imprevisibles, però ja des d'ara les podem intuir. I encara més: podem treballar perquè es produeixin i perquè ho facin en una determinada direcció. Ho varen fer, a final de l'any passat, uns quants gironins i uns quants lleidatans, en el decurs d'un cicle de conferències i debats que tingueren com a escenari la capital del Segrià, sota els auspicis de l'Ateneu Popular de Ponent. Enfront del sistema centralitzat de comunicacions que funciona en tots els àmbits, i singularment en els terrenys cultural i mediàtic, el propòsit que unificava aquell debat plural era el d'establir un eix comunicatiu que, com el de la mateixa carretera a punt d'obrir, deixés de banda Barcelona per construir ponts autònoms de diàleg entre ciutats i terres que, malgrat les diferències, tenen entre elles múltiples afinitats. Es tractaria de relacionar-se directament entre les ciutats mitjanes del país, les que Gaziell va anomenar «viles espirituals» i que des del passat més remot han articulat Catalunya. La seva plenitud entrelaçada és la que les hauria d'ajudar a enfrontar-se amb èxit al centralisme, la prepotència i la força erosiva de la macrociutat. L'aparició de la revista *Transversal*, editada per la Paeria de Lleida amb alguns gironins en el seu Consell Assessor, és un pas emprès en aquest camí.

El territori català, mirat des de l'aire –o, encara millor, des d'un d'aquests aparells que fan cartografia per satèl·lit–, apareix clarament com una xarxa de ciutats petites i mitjanes que rodegen per totes bandes –menys per la del mar– la macrocefàlia barcelonina. Ciutats que Vicenç Villatoro, en un vell article ara reeditat, anomenà feliçment «les Girones». Ciutats que encarnen un sentit innat o adquirit de capitalitat, que han esdevingut pols d'atracció en múltiples camps i que ofereixen mil possibilitats de relació i d'intercanvi. Ciutats que, segons l'escriptor, «són les que aguanten el país». Succeeix, però, que, tal com es va organitzant la nostra vida col·lectiva en tots els àmbits, del polític al lúdic passant per l'administratiu, el cultural i l'econòmic, cada dia sembla que aquestes ciutats intermèdies van perdent pes i importància, perquè cada dia s'atorguen a la gran capital més competències i recursos que eixamplen més i més el seu poder. La creació dels Consells Comarcals no ha pas tingut la força suficient per capgirar el curs d'aquesta dinàmica fins ara imparable.

Per això caldria aprofitar la nova realitat física i geogràfica per refer i enfortir el pont entre les ciutats i per fer valer conjuntament les atribucions que encara posseeixen, les capacitats que tenen acreditades, el potencial creatiu que poden desenvolupar, el paper aglutinador i equilibrador que poden jugar en la vida col·lectiva. Això és el que somniava fa setanta anys un empordanès com Gaziell, i també un tarragoní com Rovira i Virgili quan deia: «La Catalunya-ciutat no és ni ha de ser altra cosa que el conjunt orgànic de les seves ciutats catalanes. Aquest conjunt ve a ser el mapa espiritual de Catalunya».

Entre gironins i lleidatans es podria establir, a partir d'ara, un poderós i benèfic corrent d'influències i d'estímuls, al marge de la Barcelona unificadora. Moltes actuacions i iniciatives serien possibles si, com demanava el president de l'Ateneu lleidatà, Jaume Barrull, ens decidíssim a «canviar la radialitat per la transversalitat» i a fer de l'Eix a punt d'estrenar la metàfora d'una nova situació més lògica i més justa, menys opressiva i més enriquidora.